

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-61>

УДК 336.56:005 (477)

СЕМЕНОВА Валентина

Одеський національний економічний університет

<https://orcid.org/0000-0001-5194-4878>

e-mail: semenova_vg@ukr.net

ГРЕМІТ Катерина

Одеський національний економічний університет

<https://orcid.org/0009-0006-3887-2105>

e-mail: ekaterinagremit2005@gmail.com

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПОЗАБЮДЖЕТНИМИ ФОНДАМИ В УКРАЇНІ

У статті проведено дослідження проблем управління соціальними позабюджетними фондами в Україні. Розглянуто основні елементи системи соціальних позабюджетних фондів в Україні, досліджено джерела формування коштів зазначених фондів і основні функції та повноваження позабюджетних фондів. Виявлено, що незважаючи на специфіку кожного з видів позабюджетних фондів, управління ними стикається з низкою спільних проблем. Визначено основні види проблем управління позабюджетними фондами: фінансові, організаційно-управлінські, демографічні, економічні та технологічні. Визначено, що для подолання проблем управління соціальними позабюджетними фондами в Україні доцільно застосувати комплексний підхід, спрямований на охоплення різних аспектів функціонування системи соціального страхування та запропоновано шляхи вирішення проблем за основними напрямками.

Ключові слова: управління фондами; соціальні позабюджетні фонди; пенсійний фонд; фонд соціального страхування; фонд оплати праці.

SEMENOVA Valentyna, GREMIT Kateryna

Odessa National University of Economics

CONTEMPORARY PROBLEMS OF THE MANAGEMENT OF SOCIAL EXTRA-BUDGETARY FUNDS IN UKRAINE

The article studies the problems of managing social non-budgetary funds in Ukraine. The main elements of the system of social extra-budgetary funds in Ukraine are considered, the sources of formation of these funds and the main functions and powers of extra-budgetary funds are studied. It is found that despite the specifics of each type of extra-budgetary funds, their management faces a number of common problems. The main types of problems in the management of extra-budgetary funds are identified: financial, organizational and managerial, demographic, economic and technological. Close interrelationships between different types of problematic aspects are identified, which increase their negative impact. It is determined that in order to overcome the problems of managing social extra-budgetary funds in Ukraine, it is advisable to apply an integrated approach aimed at covering various aspects of the functioning of the social insurance system. The author proposes ways to solve the problems in the main areas, which include, in particular, in the context of financial management: diversification of sources of funding of funds; introduction of a funded pension insurance system; optimization of expenditures of funds; ensuring an increase in the level of efficiency of investment of temporarily free funds. It is determined that important areas for improving the organizational aspects of management are the introduction of modern information technologies; increasing the transparency of funds; improving the risk management system, etc. It is determined that in the context of ensuring effective demographic solutions, it is important to provide incentives for fertility and support for young families; creating conditions for the return of labor migrants. The effectiveness of economic management decisions is related to the fight against the shadow economy and illegal employment; stimulating the development of small and medium-sized businesses; reforming the wage system; optimizing social contribution rates; full digitalization of social fund services; modernization of accounting and reporting systems; and strengthening cybersecurity.

Keywords: fund management; social extra-budgetary funds; pension fund; social insurance fund; payroll fund.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОКІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Соціальні позабюджетні фонди є невід'ємною частиною системи соціального захисту населення України та важливим елементом фінансової системи держави. Вони відіграють ключову роль у реалізації соціальної політики, спрямованої на підтримку громадян у різних життєвих ситуаціях: під час виходу на пенсію, у разі втрати працездатності, безробіття, народження дитини тощо. Актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю забезпечення стійкості системи соціального захисту в умовах економічних викликів, демографічних змін та глобальних трансформацій. Вирішення проблем управління соціальними позабюджетними фондами є ключовим фактором для підвищення рівня соціальної захищеності громадян та сталого розвитку українського суспільства в цілому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми діяльності пенсійного фонду України досліджені у наукових роботах Л. М. Дучимінської; П. П. Латковського; А. В. Марущака; А. А. Саханя, О.В. Петрушки, які розглядали принципи діяльності, джерела та проблемні аспекти формування ресурсів пенсійного фонду України [1-4].

Науковці Д. М. Карпов та В. В. Круглов дослідили економічні та демографічні фактори впливу на управління пенсійним фондом України [5].

Дослідження аспектів соціального страхування та його державного регулювання також є предметом обговорення вчених та практиків. Так, О.І. Вальчук досліджувала основні етапи формування державної політики в системі державного соціального страхування України [6]. Серед робіт науковців, що вивчали особливості та напрями соціального страхування заслуговують на увагу, зокрема, наукові роботи В.П. Братюка, І.І. Панющика [7] та інших.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених теоретичним та методичним підходам до ефективного управління соціальними позабюджетними фондами, доцільно зробити уточнення та узагальнення діючих ключових проблем управління соціальними позабюджетними фондами України.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою дослідження є розгляд основних проблем, пов'язаних з управлінням соціальними позабюджетними фондами в Україні, аналіз їх причин та наслідків, а також розгляд можливих шляхів їх подолання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Історія формування системи соціальних позабюджетних фондів в Україні бере свій початок з часів здобуття незалежності, коли країна розпочала перехід від радянської моделі соціального забезпечення до більш сучасної та ефективної системи соціального страхування. Цей процес супроводжувався рядом реформ та законодавчих змін:

- У 1991 році було створено Пенсійний фонд України.
- У 2000 році прийнято Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття".
- У 2011 році було запроваджено єдиний соціальний внесок, що спростило адміністрування соціальних платежів.
- У 2015 році створено Фонд соціального страхування.

Однак, незважаючи на важливість соціальних позабюджетних фондів, система їх управління в Україні стикається з низкою серйозних викликів. Ці проблеми мають комплексний характер і охоплюють фінансові, організаційні, демографічні та економічні аспекти. Вони потребують ґрунтовного аналізу та розробки ефективних стратегій вирішення.

Сутність соціальних позабюджетних фондів полягає в тому, що вони є цільовими фондами грошових коштів, які формуються поза державним бюджетом і призначені для реалізації конституційних прав громадян на соціальне забезпечення. Ці фонди мають автономний характер, що дозволяє більш гнучко та оперативно реагувати на зміни в соціально-економічній сфері, порівняно з бюджетним фінансуванням.

Основними джерелами формування коштів соціальних позабюджетних фондів є:

1. Обов'язкові внески роботодавців та працівників.
2. Добровільні внески фізичних та юридичних осіб.
3. Кошти державного бюджету України.
4. Доходи від інвестування тимчасово вільних коштів фондів.
5. Інші джерела, не заборонені законодавством.

В Україні функціонують три основні соціальні позабюджетні фонди:

1. Пенсійний фонд України (ПФУ) - найбільший за обсягом коштів та кількістю обслуговуваних осіб. Станом на серпень 2024 року, ПФУ обслуговує 10,3 мільйона пенсіонерів [8]. Основними функціями ПФУ є:

- призначення та виплата пенсій;
- забезпечення своєчасного і в повному обсязі фінансування та виплати пенсій;
- ведення обліку надходжень від сплати єдиного внеску;
- ведення реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

2. Фонд соціального страхування України (ФССУ) - утворений шляхом об'єднання Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань і Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Основні напрямки діяльності ФССУ:

- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- медичне страхування;
- надання соціальних послуг та санаторно-курортне лікування.

3. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття – забезпечує захист прав громадян на працю та отримання допомоги у разі безробіття. Бюджетом Фонду на

2024 рік було передбачено 10,7 млрд грн на виплату матеріального забезпечення на випадок безробіття, соціальні послуги та активні програми зайнятості, допомогу по частковому безробіттю [9]. Ключові функції фонду:

- реєстрація безробітних та виплата допомоги по безробіттю;
- організація професійної підготовки та перепідготовки безробітних;
- сприяння у працевлаштуванні, в тому числі шляхом організації громадських робіт;
- надання консультацій з питань працевлаштування.

Важливо зазначити, що у 2023 році відбулися суттєві зміни в структурі соціальних позабюджетних фондів України. Фонд соціального страхування України (ФССУ) було ліквідовано відповідно до Закону України від N 2620-IX «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [10].

Функції та повноваження ліквідованого ФССУ були передані Пенсійному фонду України. Зокрема, ПФУ тепер відповідає за наступні напрями:

- страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;
- медичне страхування;
- надання соціальних послуг та санаторно-курортне лікування.

Ця реорганізація була спрямована на оптимізацію системи соціального страхування, зменшення адміністративних витрат та підвищення ефективності управління соціальними фондами. Однак, вона також створила нові виклики для Пенсійного фонду України, який тепер має ширше коло обов'язків та відповідальності.

Кожен з цих фондів має свою специфіку управління, але всі вони стикаються з рядом спільних проблем. Зокрема, це фінансова нестабільність, залежність від державних дотацій, демографічні виклики та вплив економічних факторів.

Управління соціальними позабюджетними фондами в Україні стикається з низкою серйозних проблем, які можна розділити на кілька основних категорій:

1. Фінансові проблеми:

а) дефіцит коштів: це одна з найгостріших проблем, особливо для Пенсійного фонду України. За даними ПФУ, у 2022 році дефіцит бюджету фонду склав близько 209 мільярдів грн [11]. Ця ситуація призводить до необхідності постійних дотацій з державного бюджету, що створює додаткове навантаження на економіку країни;

б) залежність від державних дотацій: у 2023 році державні дотації до Пенсійного фонду становили приблизно 37% від загальних доходів фонду [12]. Така висока залежність від державного фінансування ставить під загрозу стабільність та автономність фондів;

в) неефективне використання наявних ресурсів: часто кошти фондів використовуються нераціонально, що призводить до додаткових фінансових втрат;

г) низька доходність інвестування тимчасово вільних коштів: законодавчі обмеження та консервативна інвестиційна політика призводять до того, що фонди не можуть ефективно використовувати свої тимчасово вільні кошти для отримання додаткового доходу.

2. Організаційно-управлінські проблеми:

а) недосконалість нормативно-правової бази: часті зміни в законодавстві, неузгодженість між різними нормативними актами створюють правову невизначеність та ускладнюють роботу фондів;

б) складність адміністрування внесків та виплат: незважаючи на впровадження єдиного соціального внеску, система адміністрування залишається складною та бюрократизованою. За даними Світового банку, Україна займає 65 місце зі 190 країн за легкістю сплати податків та зборів [13], що вказує на необхідність подальшого вдосконалення системи;

в) недостатня прозорість діяльності фондів: інформація про діяльність фондів часто є недоступною або складною для розуміння громадськістю, що знижує довіру до системи соціального страхування;

г) неефективна система управління ризиками: фонди часто не мають ефективних механізмів прогнозування та управління ризиками, що призводить до неготовності до кризових ситуацій.

3. Демографічні проблеми:

а) старіння населення: за прогнозами Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, до 2050 року частка осіб віком 60 років і старше може зрости до 36% населення країни [14]. Це створює додаткове навантаження на пенсійну систему та систему охорони здоров'я;

б) негативний природний приріст населення: за даними Державної служби статистики, в 2022 році природне скорочення населення України склало 36,9 тисяч осіб [15]. Це призводить до зменшення кількості платників внесків до соціальних фондів;

в) міграція: відтік працездатного населення за кордон зменшує базу для нарахування внесків до соціальних фондів. За словами речниці Агентства ООН у справах біженців в Україні (УВКБ ООН) Елізабет Арнсдорф Хаслунд, у 2024 році за кордоном перебуває близько 6,5 мільйонів українців [16].

4. Економічні проблеми:

а) високий рівень тіньової економіки: за оцінками Міністерства економіки України, рівень тіньової економіки в 2021 році становив близько 32% від офіційного ВВП [17]. Це означає, що значна частина потенційних внесків до соціальних фондів залишається поза системою;

б) низький рівень заробітних плат: середня заробітна плата в Україні у червні 2024 року становила приблизно 18806 гривень [18], що обмежує обсяг надходжень до фондів. Низькі зарплати також стимулюють трудову міграцію та тіньову зайнятість;

в) нестабільність економічного розвитку: економічні кризи, інфляція, коливання курсу валют негативно впливають на фінансову стабільність соціальних фондів;

г) високе навантаження на фонд оплати праці: високі ставки соціальних внесків можуть стимулювати роботодавців до приховування реальних зарплат та використання схем оптимізації.

5. Технологічні проблеми:

а) недостатній рівень діджиталізації: хоча в останні роки було досягнуто значного прогресу, все ще існує потреба в подальшій цифровізації послуг та процесів управління фондами;

б) застарілі системи обліку та звітності: деякі фонди все ще використовують застарілі системи, що ускладнює обмін даними та аналіз інформації;

в) кібербезпека: з розвитком цифрових технологій зростає ризик кібератак на системи соціальних фондів, що може призвести до втрати або компрометації чутливих даних.

Ці проблеми є взаємопов'язаними та взаємопосилючими. Наприклад, демографічні проблеми поглиблюють фінансові труднощі, а економічні проблеми ускладнюють вирішення організаційних питань. Тому для ефективного управління соціальними позабюджетними фондами необхідний комплексний підхід, який враховуватиме всі аспекти проблеми та їх взаємозв'язки.

Для ефективного вирішення проблем управління соціальними позабюджетними фондами в Україні необхідно застосувати комплексний підхід, який охоплюватиме різні аспекти функціонування системи соціального страхування. Розглянемо детальніше можливі шляхи вирішення проблем за основними напрямками:

1. Фінансові рішення:

а) Диверсифікація джерел фінансування фондів:

- розвиток недержавного пенсійного забезпечення. За даними Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, станом на 2024 рік в Україні діяло лише 56 недержавних пенсійних фондів [19], що свідчить про значний потенціал для розвитку;

- стимулювання добровільних внесків громадян через податкові пільги;

- залучення міжнародних грантів та технічної допомоги для модернізації системи соціального страхування.

б) Впровадження накопичувальної системи пенсійного страхування.

в) Оптимізація витрат фондів:

- впровадження системи оцінки ефективності соціальних програм;

- перегляд та оптимізація адміністративних витрат фондів;

- посилення контролю за цільовим використанням коштів.

г) Підвищення ефективності інвестування тимчасово вільних коштів:

- розширення переліку дозволених інвестиційних інструментів для фондів;

- створення спеціалізованої структури для управління інвестиціями соціальних фондів.

2. Організаційно-управлінські рішення:

а) Удосконалення законодавства у сфері соціального страхування:

- розробка та прийняття нової редакції Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";

- гармонізація українського законодавства з нормами ЄС у сфері соціального захисту.

б) Впровадження сучасних інформаційних технологій:

- створення єдиної інформаційної системи соціального страхування;

- розвиток електронних сервісів для громадян;

- впровадження технологій Big Data та штучного інтелекту для аналізу та прогнозування.

в) Підвищення прозорості діяльності фондів:

- регулярна публікація детальних звітів про діяльність фондів у доступній для громадськості формі;

- створення громадських рад при фондах для забезпечення суспільного контролю.

г) Удосконалення системи управління ризиками:

- впровадження сучасних методик оцінки та управління ризиками;

- створення резервних фондів для покриття непередбачуваних витрат.

3. Демографічні рішення:

а) Стимулювання народжуваності та підтримка молодих сімей:

- розширення програм фінансової підтримки при народженні дитини;

- розвиток інфраструктури дошкільної освіти для полегшення поєднання роботи та виховання дітей.

б) Створення умов для повернення трудових мігрантів:

- розробка державної програми реінтеграції трудових мігрантів;
- створення сприятливих умов для інвестування коштів трудових мігрантів в економіку

України.

в) Підвищення пенсійного віку:

- поступове підвищення пенсійного віку з урахуванням демографічних тенденцій та стану ринку праці;
- впровадження гнучких схем виходу на пенсію.

4. Економічні рішення:

а) Боротьба з тіньовою економікою та нелегальною зайнятістю:

- посилення відповідальності за ухилення від сплати соціальних внесків;
- впровадження системи електронних перевірок для виявлення порушень у сфері оплати праці.

б) Стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу:

- спрощення процедур реєстрації та ведення бізнесу;
- впровадження програм пільгового кредитування для малого бізнесу.

в) Реформування системи оплати праці:

- поступове підвищення мінімальної заробітної плати;
- впровадження галузевих стандартів оплати праці.

г) Оптимізація ставок соціальних внесків:

- проведення актуарних розрахунків для визначення оптимальних ставок соціальних внесків;
- розгляд можливості диференціації ставок залежно від галузі та розміру підприємства.

5. Технологічні рішення:

а) Повна діджиталізація послуг соціальних фондів:

- створення єдиного електронного кабінету застрахованої особи;
- впровадження технології блокчейн для забезпечення надійності та прозорості операцій.

б) Модернізація систем обліку та звітності:

- впровадження сучасних ERP-систем для управління ресурсами фондів;
- створення єдиної бази даних всіх соціальних фондів.

в) Посилення кібербезпеки:

- регулярний аудит систем безпеки та оновлення захисних механізмів;
- навчання персоналу основам кібербезпеки.

Важливо зазначити, що впровадження цих рішень повинно відбуватися поетапно та супроводжуватися постійним моніторингом їх ефективності. Крім того, необхідно враховувати міжнародний досвід та адаптувати найкращі практики до українських реалій.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Ефективне управління соціальними позабюджетними фондами є критично важливим для забезпечення соціальної стабільності та економічного розвитку країни. Воно передбачає не лише акумулювання та розподіл фінансових ресурсів, але й стратегічне планування, оптимізацію витрат, впровадження інноваційних підходів до надання соціальних послуг та адаптацію до мінливих соціально-економічних умов. В процесі дослідження нами були визначені проблемні аспекти та напрями удосконалення ефективності управління зазначеними фондами. Успішна реалізація цих заходів дозволить не тільки вирішити існуючі проблеми, але й створити стійку та ефективну систему соціального захисту, здатну адаптуватися до майбутніх викликів. Це, в свою чергу, сприятиме підвищенню рівня соціальної захищеності громадян та стабільності соціально-економічної системи України в цілому. Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні світового досвіду щодо формування та ефективного управління соціальними позабюджетними фондами з метою посилення соціального забезпечення та підтримки населення в кризових умовах.

Література

1. Дучимінська Л. М. Принципи діяльності пенсійного фонду України як суб'єкта запобігання злочинам. Вісник Пенітенціарної асоціації України. 2019. № 1 (7). С. 118-124.
2. Латковський П.П. Принцип прозорості бюджету як важлива складова безпеки держави. Юридичний вісник. 2019. № 3. С. 56-62.
3. Марущак А.В. Діяльність пенсійного фонду України як позабюджетного цільового фонду у контексті реформувань пенсійної системи. Juris Europensis Scientia. 2021. № 6. С. 59-63.

4. Сахань А. А., Петрушка О.В. Проблеми формування ресурсів Пенсійного фонду України. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39074/1/163-166%20%D0%A1%D0%B0%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%8C.pdf> (дата звернення: 5.01.2025).
5. Карпов Д. М., Круглов В. В. Вплив економічних і демографічних факторів на реалізацію завдань публічного управління пенсійним фондом України. Розвиток сучасного українського суспільства у соціологічному вимірі: Матеріали 8-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 17 грудня 2021 р. Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т" [та ін.]. С. 237-241. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/59ba0b44-7df4-40b4-b050-14a77a95f246/content> (дата звернення: 5.01.2025).
6. Вальчук О.І. Етапи формування публічної політики в системі державного соціального страхування України. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2021. Вип. 21. С. 7-10.
7. Братюк В.П., Панющик І.І. Теоретико-методологічні аспекти соціального страхування та його державного регулювання. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 22. С. 26-31.
8. Інформація щодо чисельності отримувачів пенсій через банки та виплатні об'єкти поштового зв'язку за серпень 2024 року. Пенсійний фонд України. URL: <https://www.pfu.gov.ua/2167199-informatsiya-shhodo-chyselnosti-otrymuvachiv-pensij-cherez-banku-ta-vyplatni-ob-yekty-poshtovogo-zv-yazku-za-serpen-2024-roku/> (дата звернення: 05.01.2025).
9. «Про затвердження бюджету Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття на 2024 рік»: Постанова Каб. Міністрів України від 30.01.2024 р. № 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.01.2025).
10. В Україні ліквідували Фонд соціального страхування. Кому передали повноваження й куди тепер звертатися пільговикам. Донбас SOS. URL: <https://www.donbassos.org/fssu-likviduvaly-kudy-zvertatysia/> (дата звернення: 05.01.2025).
11. Дефіцит Пенсійного фонду України. Ціна держави – проект CASE Україна. URL: <http://old.cost.ua/budget/deficit/pension/> (дата звернення: 8.01.2025).
12. Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2023 рік: Постанова Каб. Міністрів України від 24.06.2023 р. № 631: станом на 5 верес. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 8.01.2025).
13. Paying Taxes - Doing Business - World Bank Group. Doing Business. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying-taxes> (date of access: 8.01.2025).
14. Населення України скоротиться до 35 млн до 2050 року – прогноз ООН. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/news/20233736-naselennya-ukrayini-skorotitsya-do-35-mln-do-2050-roku-prognoz-oon> (дата звернення: 9.01.2025).
15. Формування приросту (скорочення) чисельності населення по регіонах. Держ. служба статистики України, 2022. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.01.2025).
16. Скільки українців виїхало за кордон від початку війни. Бізнес новини України | Бізнес UA. URL: <https://businessua.com/suspilstvo/94829skilki-ukrainciv-viihalo-za-kordon-vid-pochatku-viini.html> (дата звернення: 10.01.2025).
17. Загальні тенденції тіньової економіки у 2021 році. Департамент стратегічного планування та макроекономічного прогнозування, 2022. 12 с. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/cd8ebadc-fddb-4235-8c19-d0bdf3570290?lang=uk-UA&id=c41c25c0-1051-417a-a14e-2c99c886a0af&title=ZagalnaInformatsiiaTaGrafikNa2025-Rik-zasidanniaKomitetuSotZTehniknikhBarrivUTorgivli-tbt-> (дата звернення: 10.01.2025).
18. Середня заробітна плата за даними ПФУ (2024). URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/pfu/2024/> (дата звернення: 10.01.2025).
19. Щомісячний огляд діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Червень 2024 року. Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу. URL: <https://www.uaib.com.ua/analituaib/npf-month/shchomisyachniy-oglyad-diyalnosti-nederzhavnih-pensiynih-fondiv-v-ukrajini-cherven-2024-roku> (дата звернення: 11.01.2025).

References

1. Duchyminska L. M. (2019). Principles of the Pension Fund of Ukraine as a crime prevention entity. *Visnyk Pententziarnoi asotsiasii Ukrainy*, 1 (7). 118-124. [In Ukrainian].
2. Latkovsky P.P. (2019). The principle of budget transparency as an important component of state security. *Jurydychnyi visnyk*, 3. 56-62. [In Ukrainian].
3. Marushchak A.V. (2021). Activities of the Pension Fund of Ukraine as an off-budget target fund in the context of pension system reforms. *Juris Europensis Scientia*, 6. 59-63. [In Ukrainian].
4. Sahan A. A., Petrushka O.V. Problems of formation of resources of the Pension Fund of Ukraine. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39074/1/163-166%20%D0%A1%D0%B0%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%8C.pdf> (accessed 5 January 2025). [In Ukrainian].
5. Karpov D. M., Kруглов V. V. (2021). The influence of economic and demographic factors on the implementation of tasks of public management of the pension fund of Ukraine. *Rozvytok suchasnoho ukraiynskogo suspilstva u sotziologichnomu vymiri: materialy 8-yi Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi. Charciv. (pp. 237-241)*. Retrieved from <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/59ba0b44-7df4-40b4-b050-14a77a95f246/content> (). [In Ukrainian].

6. Valchuk O.I. (2021). Stages of public policy formation in the state social insurance system of Ukraine. *Publichne upravlinnja I administruvannja v Ukraini*. vol. 21. 7-10. [In Ukrainian].
7. Bratjuk V.P., Panyushchik I.I. (2017). Theoretical and methodological aspects of social insurance and its state regulation. *Prychornomorski ekonomichni studiyi*. vol. 22. 26-31. [In Ukrainian].
8. Information on the number of pension recipients through banks and postal payment facilities for August 2024. *Pensiynyi fond Ukrainy*. Retrieved from <https://www.pfu.gov.ua/2167199-informatsiya-shhodo-chyselnosti-otrymuvachiv-pensij-cherez-banky-ta-vyplatni-ob-yekty-poshtovogo-zv-yazku-za-serpen-2024-roku/> (accessed 5 January 2025). [In Ukrainian].
9. On the approval of the budget of the mandatory state social insurance fund in case of unemployment for 2024 (2024, January 30). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 98*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2024-%D0%BF#Text>. (accessed 5 January 2025). [In Ukrainian].
10. The Social Insurance Fund was liquidated in Ukraine. To whom the powers were transferred and where should the beneficiaries turn now. *Donbas SOS*. Retrieved from <https://www.donbasssos.org/fssu-likviduvaly-kudy-zvertatysia/> (accessed 5 January 2025). [In Ukrainian].
11. Deficit of the Pension Fund of Ukraine. The price of the state is the CASE Ukraine project. Retrieved from <http://old.cost.ua/budget/deficit/pension/> (accessed 8 January 2025). [In Ukrainian].
12. On approving the budget of the Pension Fund of Ukraine for 2023. (2023, June 24). *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 631*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/631-2023-%D0%BF#Text>. (accessed 8 January 2025). [In Ukrainian].
13. Paying Taxes - Doing Business - World Bank Group. Doing Business. Retrieved from <https://archive.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/paying-taxes> (date of access: 8.01.2025). [In Ukrainian].
14. The population of Ukraine will decrease to 35 million by 2050 - the forecast of the United Nations. *Mind.ua*. Retrieved from <https://mind.ua/news/20233736-naselennya-ukrayini-skorotitsya-do-35-mln-do-2050-roku-prognoz-oon> (accessed 9 January 2025). [In Ukrainian].
15. Formation of population growth (decrease) by regions. (2022). Kyiv: Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 10 January 2025). [In Ukrainian].
16. How many Ukrainians have gone abroad since the beginning of the war. *Bisnes novyny Ukrainy / Bisnes UA*. Retrieved from <https://businessua.com/suspilstvo/94829skilki-ukrainciv-viihalo-za-kordon-vid-pochatku-viini.html> (accessed 10 January 2025). [In Ukrainian].
17. General trends of the shadow economy in 2021. (2022). Departament strategichnogo planuvannja ta macroekonomachogo prognozuvannja/ 12 p. Retrieved from <https://me.gov.ua/Documents/Detail/cd8ebadc-fddb-4235-8c19-d0bdf3570290?lang=uk-UA&id=c41c25c0-1051-417a-a14e-2c99c886a0af&title=ZagalnaInformatsiiaTaGrafikNa2025-Rik-zasidanniaKomitetuSotZTehnichnikhBarrivUTorgivli-tbt-> (accessed 10 January 2025). [In Ukrainian].
18. Average salary according to PFU data (2024). *Pensiynyi fond Ukrainy*. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/pfu/2024/> (accessed 10 January 2025). [In Ukrainian].
19. Monthly review of the activities of non-state pension funds in Ukraine. June 2024. *Ukrainska Asosiasiiia Investyziynogo Bisnesu*. Retrieved from <https://www.uaib.com.ua/analituaiib/npf-month/shchomisyachniy-oglyad-diyalnosti-nederzhavnih-pensiynih-fondiv-v-ukrajini-cherven-2024-roku> (accessed 11 January 2025). [In Ukrainian].